

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آداب و سلوک معلمی

Manners and Conducts in Education Profession

دکتر رستم گل محمدی

golmohamadi@umsha.ac.ir

اخلاق، آداب، سلوک

Conducts, Manners, Ethics

- ✓ مجموعه ای از ملکات نفسانی می باشد که انسان را به انجام کار نیک دلالت می نماید بدون آنکه نیاز به تفکر و تامل داشته باشد.
- ✓ اخلاق ممارست و تلاش درونی را می طلبد. در اخلاق آرمان مد نظر است ولی آداب لزوماً نیاز به آرمان ندارد.
- ✓ آداب و رسوم اجتماعی است و موجب نظم می گردد. آداب فقط با پذیرش و اجرا ظاهر می شود. رسوم عقلایی می توانند در حوزه رفتار اخلاقی قرار گیرند.
- ✓ ارزش اخلاقی می تواند سبب پدید آمدن آداب و رسوم گردد. هر چه جامعه اخلاقی تر باشد آداب و رسوم آن صحیح تر می باشد.
- ✓ سلوک روش تداوم یافته و نهادینه شده رفتار اخلاقی است. سلوک راهی است که باید پیمود تا اخلاقی شویم.

صفت اخلاقی - عمل اخلاقی

➤ **صفت اخلاقی**، صفات درونی پسندیده مبتنی بر آگاهی، باور و نگرش مثبت به ارزشهای اخلاقی است.

➤ **عمل اخلاقی**، یا رفتار اخلاقی، بروز بیرونی و عینی صفات اخلاقی در مناسبات و ارتباطات با دیگران و محیط پیرامون است عمل اخلاقی در صورتیکه از ملکه ذهن ناشی شود اغلب خودکار و عاداتی است.

وجوه اشتراک اخلاق و آداب

- ✓ اخلاق و آداب و رسوم، ما را به سوی شیوه رفتاری خاصی سوق می‌دهند.
- ✓ بی توجهی به آن‌ها، سرزنش و ملامت به دنبال می‌آورد.
- ✓ رعایت آن‌ها، موجب ستایش و تمجید دیگران می‌شود.

تفاوت های اخلاق و آداب

✓ اخلاقیات، هم اعمال و کارهای ما را جهت دهی می کنند و هم ما را به سوی آرمانهای مشخصی سوق می دهند. اما درباره آداب (و رسوم) لزوماً آرمانی تعقیب نمی شود.

✓ اخلاق، معمولاً نیازمند مجاهده و تلاش معنوی و روحی است.

✓ اخلاقیات، هم بعد اجتماعی دارد و هم بعد فردی. آداب عموماً جنبه اجتماعی دارند. آداب نوعی التزام رفتاری است.

معرفی دو کتاب:

آموزش نامه

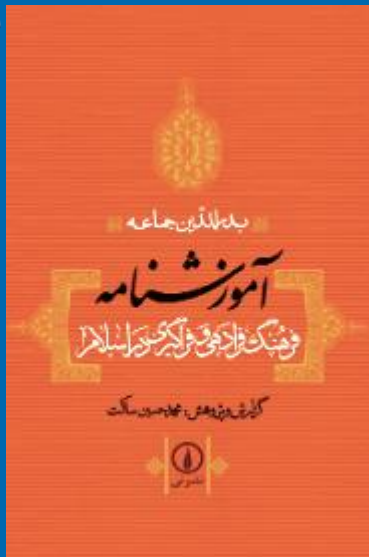
گزارش و پژوهش: محمدحسین ساکت
ترجمه و شرح کتاب:

تذکره السامع و المتکلم فی ادب العالم و المتعلم

تالیف شیخ بدرالدین جماعه حموی (شافعی)

نگارش ۶۷۲ ه ق ۱۲۷۲ م

(۷۳۳-۶۳۹ ه ق)

آداب تعلیم و تعلم در اسلام

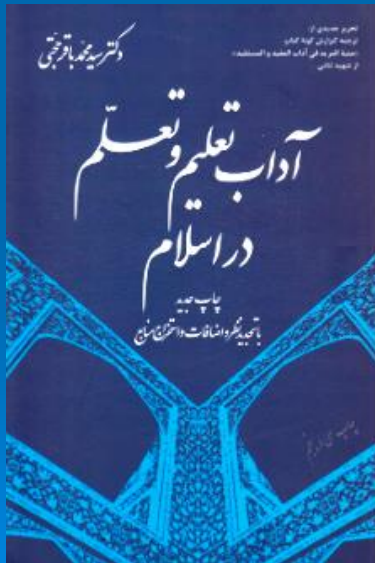
دکتر محمدباقر حجتی

ترجمه کتاب:

منیه المرید فی آداب المفید و المستفید

تالیف شیخ زین الدین بن نورالدین علی عاملی، معروف به شهید ثانی

(۹۳۸-۹۱۱ ه ق)

آداب تعلیم از دیدگاه شهید ثانی

آداب و وظائف معلم نسبت به خود

الف

آداب و وظائف معلم با دانشجویان

ب

آداب و وظائف معلم در امر تدریس و جلسه درس

ج

آداب و وظائف معلم در اشتغالات علمی

د

آداب و وظائف معلم نسبت به خود

✓ ضرورت و لزوم اخلاص و پاکسازی نیت (آمادگی ذهنی)

✓ حسن خلق و فروتنی

✓ عفت نفس و علو همت

✓ حفظ حیثیات و شئون شغلی

✓ احراز صلاحیت و شایستگی در امر تعلیم

✓ عمل به علم با توجه به ماهیت واقعی آن

✓ دریغ نورزیدن از تعلیم علم

✓ کوشش در بذل و اعطاء و انفاق علم

✓ شهامت معلم در اظهار حق، و جلوگیری از تخلف

آداب و وظائف معلم نسبت به دانشجویان

◀ ایجاد شوق و دلبستگی به علم و دانش در شاگردان

◀ تربیت اخلاقی شاگردان

◀ تشویق شاگردان به اشتغالات علمی

◀ احترام به شخصیت شاگرد

◀ عدم تقبیح علمی که در آن تخصص ندارد

◀ ارجاع شاگردان به معلمان شایسته

آداب و وظائف معلم در امر تدریس و جلسه درس

- ✓ توجه معلم به ظاهر و لباس خود
- ✓ دعاء و یاد خدا در حرکت به طرف کلاس و شروع به تدریس
- ✓ آمادگی جسمی و روحی برای تدریس
- ✓ توجه به محیط تدریس (نحوه نشستن، نور و صوت)
- ✓ استفاده از بهترین قواعد و روش تدریس و تفهیم
- ✓ طرز توجه و نگاه معلم به شاگردان
- ✓ رعایت مصالح شاگردان و مصالح اهم در وقت تدریس
- ✓ ایجاد انضباط و حس مسئولیت اخلاقی در شاگردان
- ✓ اعتراف به ناتوانی در موضوعاتی که به آنها احاطه ندارد

آداب و وظائف معلم در اشتغالات علمی

✓ مداومت در یادگیری از طریق مطالعه، تفکر و بحثهای علمی با دیگران

✓ آمادگی قبلی برای تدریس

نیاز به رفتار اخلاقی در حرفه‌ها:

➤ از یک «حرفه‌ای» (Professional) انتظار می‌رود که در مرتبه‌ای فراتر از اکثر افراد جامعه رفتار کند.

➤ یک «حرفه‌ای» ضرورت دارد اعتماد جامعه را در مورد ماهیت و کیفیت خدمات آن حرفه جلب کند، برای او تفاوت نمی‌کند چه کسی از این خدمات بهره می‌گیرد.

➤ واژه «حرفه‌ای» به معنای مسئولیت‌پذیری در قبال رفتارهایی است که دامنه آن بیش از برآوردن مسئولیتهای شخصی و نیز فراتر از الزامات قوانین و مقررات جامعه می‌باشد.

اصول سلوک حرفه‌ای

Professional Conducts

۱. التزام در برابر خداوند متعال
۲. التزام در قبال جامعه
۳. التزام در قبال گیرندگان خدمت
۴. التزام در مقابل همکاران و سازمان کار
۵. التزام در قبال حرفه

اصول سلوک حرفه‌ای Professional conduct

۱- التزام در قبال خداوند متعال:

امام علی علیه السلام) فرموده اند [اتَّقُوا مَعَاصِيَ اللَّهِ فِي الْخَلَوَاتِ فَإِنَّ الشَّاهِدَ هُوَ الْحَاكِمُ

۲- التزام در قبال جامعه:

- * تمایز بین دیدگاه‌های فردی و دیدگاه‌های مؤسسه‌ای که فرد در استخدام آن دستگاه می‌باشد.
- * امتناع از قبول هرگونه هدایا یا امتیازات ویژه‌ای که ممکن است بر روی قضاوت حرفه‌ای او تأثیر بگذارد.
- * اجتناب از سوء استفاده از موقعیت حرفه‌ای خویش به منظور انتفاع شخصی یا دریافت امتیاز و مزایای ویژه.
- * عدم انجام رفتارهای مغایر شئون شغلی

۳- التزام در قبال گیرندگان خدمت:

- * احترام و نزاکت نسبت به دیگران
- * تعهد و التزام به رعایت انصاف، صداقت، اجتناب از سر درگم کردن آنان.
- * اجتناب از اذیت و آزار، شرمند نمودن و خجلت زدگی یا تبعیض آنان.

اصول سلوک حرفه ای (ادامه) Professional conduct

۴- التزام در مقابل همکاران:

- * تذکر مشفقانه برای رفع عیوب همکاران در خفا و دور از انظار دیگران
- * ذکر توانمندی ها و برتری ها به دور از اغراق و تملق برای افزایش انگیزه همکاران
- * رقابت سالم در کار
- * اجتناب از هر گونه مذمت یا تخریب توانمندیهای همکاران

۵- التزام در قبال حرفه:

- * رعایت منافع ملی، فرهنگی و محیط زیست
- * انجام صحیح مسئولانه بموقع و دقیق وظایف محوله
- * عدم پذیرش کارهایی که در آن فاقد صلاحیت است
- * حفظ حالت احترام متقابل، تکریم و منصف بودن در قبال همگان
- * گزارش خطاهای حرفه ای ناقض قوانین و موازین مصوب توسط هر یک از همکاران برای جلوگیری از تخریب شأن حرفه در جامعه.
- * اجتناب از کمک به پرسنل و کارکنان فاقد کفایت حرفه ای برای تداوم استخدام و ماندن در حرفه.
- * کارآفرینی

منابع برای مطالعه:

- آداب تعلیم و تعلم در اسلام ترجمه کتاب «منیه المرید . . .» نوشته سید محمدباقر حجتی
- آموزش نامه، ترجمه کتاب «تذکره السامع . . .» نوشته محمدحسین ساکت
- فلسفه تعلیم و تربیت نوشته استاد شهید مرتضی مطهری
- اخلاق در آموزش دانشگاهی - نوشته گلمحمدی و دیگران